

Co-funded by
the European Union

Ανάλυση της παρούσας κατάστασης (Περίληψη).

Αρ. αναφοράς έργου KA220-HED-57DAE8A7 - 000154019
Συμφωνία επιχορήγησης: 2023-1-IT02-KA220-HED-
Τίτλος εγγράφου: Ανάλυση της παρούσας κατάστασης (Περίληψη)
Σχετικό πακέτο εργασίας: WP2
Είδος: Έκθεση
Επίπεδο διάδοσης: Περιορίζεται σε μια ομάδα που καθορίζεται από την κοινοπραξία (συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών της Επιτροπής)
Έκδοση εγγράφου : 1.0
Ημερομηνία: 20/02/2025
Συγγραφείς: Fco Javier Orquín Castrillón, Carmen Daniela Quero Calero Γεώργιος Τσάπλες
Περιγραφή εγγράφου: Αυτό το έγγραφο αναλύει την τρέχουσα κατάσταση σχετικά με το φαινόμενο του ρατσισμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με στόχο τη δημιουργία μιας σταθερής βάσης για την ανάπτυξη του έργου BRISWA 2.0

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραγωγή αυτής της δημοσίευσης δεν συνιστά έγκριση του περιεχομένου που αντικατοπτρίζει μόνο τις απόψεις των συγγραφέων και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Περίληψη:

Αυτό το έγγραφο αναλύει την τρέχουσα κατάσταση του φαινομένου του ρατσισμού και της διδασκαλίας για τον ρατσισμό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με στόχο τη δημιουργία μιας σταθερής βάσης για την ανάπτυξη του έργου BRISWA 2.0, το οποίο χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στόχος του έργου είναι να διαμορφώσει και να εφαρμόσει ένα εξειδικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που απευθύνεται σε φοιτητές, καθηγητές και προπονητές πανεπιστημιακών αθλημάτων, με σκοπό τη βελτίωση της στρατηγικής για την πρόληψη και την καταπολέμηση του ρατσισμού στο γενικότερο ακαδημαϊκό περιβάλλον. Η έρευνα επικεντρώνεται στην ανασκόπηση των υφιστάμενων πολιτικών, προγραμμάτων και πρακτικών σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, επισημαίνοντας συγκεκριμένες περιπτώσεις που έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικές στην προώθηση της κοινωνικής και πολιτιστικής ένταξης. Αυτή η έκθεση παρέχει μια ολοκληρωμένη ανάλυση του φαινομένου του ρατσισμού στην εκπαίδευση στην Ευρώπη, με ιδιαίτερη έμφαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Μέσω της ανασκόπησης της επιστημονικής βιβλιογραφίας και της ανάλυσης εμπειρικών δεδομένων που λήφθηκαν μέσω ερευνών, εξετάζονται οι εκδηλώσεις του ρατσισμού στα ακαδημαϊκά ιδρύματα και ο αντίκτυπός τους σε μαθητές, καθηγητές και προπονητές. Η μελέτη υπογραμμίζει τις διάφορες εκδηλώσεις ρατσισμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της υπο-εκπροσώπησης μειονοτήτων σε διδακτικές και ακαδημαϊκές ηγετικές θέσεις, καθώς και δομικές διακρίσεις στις διαδικασίες εισαγωγής και αξιολόγησης.

Επιπλέον, παρέχονται στοιχεία για τις προκαταλήψεις και μικρο-επιθέσεις που επηρεάζουν την ακαδημαϊκή και επαγγελματική πορεία των φοιτητών. Παρά την ύπαρξη ισχυρών ρυθμιστικών πλαισίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τα δεδομένα αναδεικνύουν ότι οι αντιρατσιστικές πολιτικές που εφαρμόζονται στα πανεπιστήμια παρουσιάζουν προκλήσεις στην εφαρμογή και την αποτελεσματικότητά τους.

Η μελέτη διερευνά περαιτέρω εκπαιδευτικές στρατηγικές και πολιτικές που υιοθετήθηκαν σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες για τον μετριασμό των επιπτώσεων του ρατσισμού στην εκπαίδευση, με ιδιαίτερη έμφαση στην Ιταλία, την Ισπανία, την Ελλάδα και την

Κύπρο. Η ανάλυση εμβαθύνει στην αποτελεσματικότητα πρωτοβουλιών, όπως προγράμματα κατάρτισης εκπαιδευτικών, μεταρρυθμίσεις στα εκπαιδευτικά προγράμματα και εκστρατείες ευαισθητοποίησης σε πανεπιστήμια και σχολεία. Ωστόσο, αναγνωρίζεται ότι η επιτυχία αυτών των προσπαθειών εξαρτάται σημαντικά από τον τρόπο εφαρμογή τους και τη θεσμική δέσμευση για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά τους.

Το έγγραφο θέτει τα θεμέλια για την ανάπτυξη ενός πιο δίκαιου και χωρίς αποκλεισμούς ακαδημαϊκού περιβάλλοντος, προτείνοντας μια σειρά συστάσεων για τη βελτίωση των εκπαιδευτικών πολιτικών στην Ευρώπη. Εξάγεται το συμπέρασμα ότι η εξάλειψη του ρατσισμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση απαιτεί μια συνολική προσέγγιση που θα συνδυάζει νομοθεσία, ευαισθητοποίηση και αποτελεσματικές θεσμικές πρακτικές.

1 Εισαγωγή

Ο ρατσισμός ήταν ιστορικά μια από τις πιο επίμονες μορφές ανισότητας και κοινωνικού αποκλεισμού, που εκδηλώνεται σε διάφορους τομείς, από την αγορά εργασίας έως την πρόσβαση σε θεμελιώδη δικαιώματα όπως η εκπαίδευση και η υγεία (Bonilla-Silva, 1997). Σε παγκόσμιο επίπεδο, ο ρατσισμός παίρνει πολλές μορφές, από τον θεσμοθετημένο ρατσισμό έως τις καθημερινές μικρο-επιθέσεις, δημιουργώντας αρνητικές επιπτώσεις στις ζωές εκατομμυρίων ανθρώπων (Essed, 1991). Σε όλη την ιστορία, η φυλή των ατόμων έχει λειτουργήσει ως μηχανισμός κοινωνικής ιεραρχίας, προσφέροντας δικαιολογίες για την περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό ορισμένων ομάδων σε πολλαπλά πλαίσια (Goldberg, 2009). Στη σύγχρονη κοινωνία, οι εκδηλώσεις φυλετικών διακρίσεων δεν περιορίζονται σε σαφείς μορφές διαχωρισμού και βίας. Υπάρχει επίσης μια σειρά θεσμικών πρακτικών που, αν και ακούσιες, χρησιμεύουν στη διαιώνιση της συστημικής ανισότητας. Στο ευρωπαϊκό πλαίσιο έχει παρατηρηθεί μια κλιμάκωση αυτού του φαινομένου, που επιταχύνθηκε από την εισροή νέων μεταναστευτικών κυμάτων και την αυξανόμενη δημογραφική παρουσία φυλετικών κοινοτήτων σε διάφορους κοινωνικούς τομείς (ECRI, 2020). Η παρουσία ξενοφοβικής ρητορικής στα κοινωνικά δίκτυα και η άνοδος ακροδεξιών πολιτικών κινημάτων έχουν επιδεινώσει το πρόβλημα, αντανακλώντας την επιμονή εμφάνισης ρατσιστικών περιστατικών στην καθημερινή ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων.

Διάφορες αναφορές έχουν αποκαλύψει ότι τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν είναι απρόσβλητα από τη δυναμική τέτοιων φαινομένων. Η υπο-εκπροσώπηση φυλετικών μειονοτήτων στις σχολές, η περιθωριοποίηση των μη ευρωκεντρικών απόψεων στα προγράμματα σπουδών και η παρουσία διακρίσεων στις διαδικασίες αποδοχής και αξιολόγησης είναι μερικοί από τους τρόπους με τους οποίους εκδηλώνεται ο ρατσισμός σε αυτόν τον τομέα (Arday & Mirza, 2018; Stevenson et al., 2021). Μια πρόσφατη έκθεση για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στο Ηνωμένο Βασίλειο διαπίστωσε ότι οι μαθητές που ανήκουν σε μειονότητες αναφέρουν συχνότερα εμπειρίες αποκλεισμού και μικρο-επιθετικότητας στα πανεπιστήμια (Stevenson et al., 2021). Αυτές οι εμπειρίες κυμαίνονται από υποτιμητικά σχόλια έως προκαταλήψεις στην ακαδημαϊκή αξιολόγηση και δυσκολία πρόσβασης σε ευκαιρίες καθοδήγησης και επαγγελματικής ανάπτυξης (Sue et al., 2007). Ως ιδιαίτερα σημαντικά

ζητήματα αναφέρονται η έλλειψη αποτελεσματικών μηχανισμών αναφοράς και η διάχυση των μικρο-επιθέσεων στις πανεπιστημιούπολεις, που έχει αποδειχθεί ότι έχουν καταστροφική επίδραση στη συναισθηματική ευημερία.

Ο ρατσισμός στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει άμεσες επιπτώσεις στην εμπειρία των φοιτητών. Σε αυτές περιλαμβάνονται:

- Άγχος: Οι συστηματικές διακρίσεις εντός του πανεπιστημιακού περιβάλλοντος συμβάλλουν στο ψυχοκοινωνικό στρες, επηρεάζοντας την ευημερία και την ψυχική υγεία των φοιτητών (Harwood et al., 2012).
- Ανισότητα στην πρόσβαση σε ακαδημαϊκές ευκαιρίες: Οι φοιτητές που ανήκουν σε μειονότητες αντιμετωπίζουν εμπόδια στην πρόσβαση σε υποτροφίες, δίκτυα καθοδήγησης και προγράμματα ακαδημαϊκών ανταλλαγών, γεγονός που επηρεάζει την επαγγελματική και εκπαιδευτική τους ανάπτυξη (Gusa, 2010).
- Υπο-εκπροσώπηση σε ηγετικές θέσεις: Ο συστημικός αποκλεισμός εμποδίζει αυτούς τους φοιτητές να έχουν πρόσβαση σε ηγετικούς ρόλους στα πανεπιστημιακά ιδρύματα, διαιωνίζοντας την έλλειψη αντιπροσωπευτικής εκπροσώπησης στη λήψη αποφάσεων (Ahmed, 2012).

Η αρχική φάση του έργου αφορά την ανάλυση των εκδηλώσεων ρατσισμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού, γίνεται μια ανασκόπηση της επιστημονικής βιβλιογραφίας, η οποία συμπληρώνεται από εμπειρικά δεδομένα που λαμβάνονται μέσω ερευνών που πραγματοποιήθηκαν σε δασκάλους, μαθητές και προπονητές. Επιδιώκονται οι ακόλουθοι στόχοι:

- Το πρώτο μέρος του Έργου στοχεύει στην ανάλυση των εκδηλώσεων ρατσισμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μελετώντας το φαινόμενο μέσω της επιστημονικής βιβλιογραφίας και συμπληρώνοντάς το με εμπειρικά δεδομένα που προέκυψαν από ένα ερωτηματολόγιο που δόθηκε σε δασκάλους, μαθητές και προπονητές.
- Να εξετάσει τη βιβλιογραφία για τον ρατσισμό στην Ευρώπη, με έμφαση στην παρουσία του στον εκπαιδευτικό χώρο.

- Να αναλύσει τη σχέση μεταξύ ρατσισμού και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εντοπίζοντας δομικά εμπόδια και εμπειρίες φοιτητών που ανήκουν σε μειονότητες.
- Να παρουσιαστούν τα δεδομένα που συλλέγονται μέσω ερευνών ως αφετηρία για τη διάγνωση του προβλήματος στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια.

2. Ρατσισμός στην Ευρώπη: Επισκόπηση

Ο ρατσισμός ορίζεται ως μια ιδεολογία που υποστηρίζει την ανωτερότητα μιας φυλετικής ομάδας έναντι άλλων, οδηγώντας σε διακρίσεις και περιθωριοποίηση όσων θεωρούνται κατώτεροι. Αυτή η πεποίθηση εκδηλώνεται σε στάσεις, συμπεριφορές και πολιτικές που διαιωνίζουν τις ανισότητες που βασίζονται σε φυλετικά ή εθνικά χαρακτηριστικά (Διεθνής Αμνηστία, 2024). Σύμφωνα με τους Buraschi και Aguilar, ο ρατσισμός μπορεί να γίνει κατανοητός ως «ένα σύστημα κυριαρχίας και κατωτερότητας μιας ομάδας έναντι μιας άλλης που βασίζεται στη φυλετικότητα των διαφορών, στο οποίο αρθρώνονται οι διαπροσωπικές, θεσμικές και πολιτισμικές διαστάσεις» (Wikipedia, 2025). Αυτό το σύστημα εκφράζεται μέσα από ιδέες, ομιλίες και πρακτικές που περιλαμβάνουν στιγματισμό, διακρίσεις, αποκλεισμό και επιθετικότητα προς διαφορετικές φυλετικές ομάδες. Ο ρατσισμός είναι ένα σύνθετο φαινόμενο που υπερβαίνει τις ατομικές στάσεις και εκδηλώνεται ως κοινωνικό χαρακτηριστικό που έχει τις ρίζες του σε θεσμικούς κανόνες, πολιτικές και πρακτικές. Σύμφωνα με την Bonilla-Silva (1997), ο σύγχρονος ρατσισμός εμφανίζει τις πιο μη προφανείς μορφές του όταν οι φυλετικές ανισότητες αρνούνται ρητά ότι υπάρχουν αλλά διαιωνίζονται μέσω σιωπηρών και συστημικών μηχανισμών. Αυτή η ανακάλυψη υπογραμμίζει τη σημασία της εξέτασης όχι μόνο μεμονωμένων προκαταλήψεων, αλλά και της δομικής δυναμικής που διαιωνίζει τις ανισότητες.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έχει εφαρμόσει διάφορες οδηγίες με στόχο την καταπολέμηση των φυλετικών διακρίσεων, με πιο αξιοσημείωτη την οδηγία 2000/43/ΕΚ, η οποία θεσπίζει θεμελιώδεις αρχές ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνικής καταγωγής. (EUR-Lex, nd). Επιπλέον, η Οδηγία 2000/43/ΕΚ, γνωστή ως οδηγία για τη φυλετική ισότητα, εφαρμόζει

την αρχή της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ατόμων, ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, σε τομείς όπως η απασχόληση, η εκπαίδευση και η πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες (EUR-Lex, nd). Αν και αυτοί οι κανονισμοί έχουν δημιουργήσει ένα σημαντικό νομικό πλαίσιο, η αποτελεσματική εφαρμογή τους παραμένει άνιση μεταξύ των κρατών μελών. Πρόσφατη έρευνα δείχνει ότι οι φυλετικές διακρίσεις εξακολουθούν να υφίστανται σε πολλούς τομείς, ακόμη και όταν ισχύουν προστατευτικοί νόμοι (Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα [FRA], 2020). Μια μελέτη που διεξήχθη από το FRA (2020) αποκάλυψε ότι περίπου το 30% των ατόμων που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες στην Ευρώπη ανέφεραν ότι έχουν βιώσει κάποια μορφή φυλετικών διακρίσεων τα τελευταία πέντε χρόνια. Αυτό υποδηλώνει ότι, αν και οι πολιτικές είναι θεμελιώδεις, πρέπει να συνοδεύονται από συγκεκριμένα μέτρα για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης και της αποτελεσματικότητας. Το 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το Σχέδιο Δράσης της ΕΕ κατά του Ρατσισμού 2020-2025, το οποίο επιδιώκει να εντείνει τις προσπάθειες για την εξάλειψη του ρατσισμού μέσω ενεργειών όπως:

- **Βελτίωση της επιβολής της νομοθεσίας:** Διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων σε όλα τα κράτη μέλη.
- **Ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση:** Προώθηση εκπαιδευτικών εκστρατειών που αμφισβητούν τα στερεότυπα και προωθούν τη διαπολιτισμική κατανόηση.
- **Συλλογή δεδομένων:** Βελτίωση της συλλογής και ανάλυσης δεδομένων σχετικά με τις φυλετικές διακρίσεις για την καθοδήγηση πολιτικών που βασίζονται σε στοιχεία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Ενώ αυτές οι πρωτοβουλίες επιδιώκουν να αντιμετωπίσουν τις βαθύτερες αιτίες του ρατσισμού μέσω ολοκληρωμένων στρατηγικών που περιλαμβάνουν εκπαίδευση, κατάρτιση και προώθηση της κοινωνικής ένταξης, παρατηρείται ότι η αποτελεσματικότητά τους θα εξαρτηθεί από την πολιτική βούληση και τον συντονισμό μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης.

Η τρέχουσα κατάσταση του φαινομένου του ρατσισμού στην Ευρώπη αντικατοπτρίζει μια μικτή αλλά ανησυχητική εικόνα. Σύγχρονες μελέτες δείχνουν ότι οι άνθρωποι αφρικανικής

καταγωγής, οι μουσουλμάνοι και άλλες εθνικές μειονότητες συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν υψηλά επίπεδα διακρίσεων σε βασικούς τομείς όπως η απασχόληση, η στέγαση και η εκπαίδευση. Μια έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας (2021) κατέγραψε περιπτώσεις φυλετικών διακρίσεων στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, όπου οι αιτούντες με ονόματα που σχετίζονται με εθνικές μειονότητες έλαβαν λιγότερες θετικές απαντήσεις από εκείνους με ονόματα που θεωρούνται «λευκά» ή δυτικά, ακόμη και όταν τα βιογραφικά τους ήταν πανομοιότυπα. Αυτό το φαινόμενο, γνωστό ως «διάκριση βάσει ονόματος», δείχνει πώς οι φυλετικές αντιλήψεις μπορούν να επηρεάσουν φαινομενικά αντικειμενικές αποφάσεις. Στον τομέα της εκπαίδευσης, έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε χώρες όπως η Ισπανία δείχνει ότι οι Αφρικανοί μετανάστες φοιτητές αντιμετωπίζουν πρόσθετα εμπόδια όσον αφορά την πρόσβαση σε ποιοτικούς εκπαιδευτικούς πόρους και την αναγνώριση των δεξιοτήτων τους (Cea D'Ancona & Valles Martínez, 2015). Αυτές οι ανισότητες συμβάλλουν στη διαιώνιση κύκλων κοινωνικού και οικονομικού αποκλεισμού. Επιπλέον, τα δεδομένα που συνέλεξε ο Farkas (2017) δείχνουν ότι οι εθνικές μειονότητες στην Ευρώπη έχουν σημαντικά χαμηλότερα ποσοστά πρόσβασης σε προηγμένες επαγγελματικές και ακαδημαϊκές ευκαιρίες, ενισχύοντας την ανάγκη για πιο αποτελεσματικές παρεμβάσεις για τη μείωση αυτών των κενών.

Ο κόσμος του αθλητισμού δεν είναι ξένος στα προβλήματα που δημιουργεί ο ρατσισμός. Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις στις οποίες η διάκριση λόγω του χρώματος του δέρματος ή της φυλής ορισμένων αθλητών προκαλεί προσβολές και περιφρόνηση από άλλους αθλητές ή από το κοινό που παρακολουθεί αθλητικές εκδηλώσεις. Παρακάτω είναι μερικές από τις πιο πρόσφατες περιπτώσεις ρατσισμού στον αθλητισμό:

Ρατσιστικές επιθέσεις στο ισπανικό ποδόσφαιρο: Τον Φεβρουάριο του 2025, κατά τη διάρκεια ενός αγώνα μεταξύ RCD Espanyol και Athletic Club, ο Μαροκινός παίκτης Maroan Sannadi δέχτηκε ρατσιστικές προσβολές από την κερκίδα. Ο διαιτητής διέκοψε τον αγώνα και ενεργοποίησε το πρωτόκολλο κατά του ρατσισμού, προβάλλοντας μηνύματα κατά των διακρίσεων στις οθόνες του γηπέδου. Ο Iñaki Williams, αρχηγός της Athletic Club, καταδίκασε έντονα αυτές τις πράξεις, υπενθυμίζοντας παρόμοια περιστατικά στο παρελθόν και τονίζοντας την ανάγκη να εξαλειφθεί ο ρατσισμός από το ποδόσφαιρο (Cadena Ser, 2025; Reuters, 2025). Διακοπή του αγώνα λόγω ρατσιστικών προσβολών: Η ομάδα CD Otxarkoaga αποφάσισε να

εγκαταλείπει έναν αγώνα τον Φεβρουάριο του 2025, αφού ένας από τους παίκτες δέχθηκε ρατσιστικά σχόλια. Αν και ο διαιτητής δεν αναγνώρισε τον δράστη των προσβολών, η ομάδα όντας συνεπής στις αξίες του σεβασμού και της ισότητας, επέλεξε να μην συνεχίσει τον αγώνα, τονίζοντας τη δέσμευσή της ενάντια σε κάθε μορφή διάκρισης.

3. Ρατσισμός στην Εκπαίδευση

Οι φυλετικές διακρίσεις στο εκπαιδευτικό περιβάλλον εκδηλώνονται μέσω δομικών φραγμών και προκαταλήψεων που επηρεάζουν αρνητικά την ακαδημαϊκή εμπειρία των μαθητών που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες. Αυτά τα εμπόδια περιλαμβάνουν χαμηλότερες ακαδημαϊκές προσδοκίες από το εκπαιδευτικό προσωπικό, περιορισμένη πρόσβαση σε ποιοτικούς πόρους και υπο-εκπροσώπηση στα προγράμματα σπουδών. Μια μελέτη του Delbury (2020) υπογραμμίζει ότι οι εθνικές διακρίσεις στην τάξη συχνά συνδέονται με στερεότυπα και προκαταλήψεις που προϋποθέτουν την ανωτερότητα των κανόνων και των αξιών ευρωπαϊκής καταγωγής. Αυτό το φαινόμενο, γνωστό ως «αντίστροφο φαινόμενο Πυγμαλίων», μπορεί να περιορίσει την ακαδημαϊκή επίδοση αυτών των μαθητών. Για παράδειγμα, μια μελέτη του Souto-Maior (2023) έδειξε ότι η παρουσία λευκών μαθητών σε φυλετικά διαφορετικά σχολεία μπορεί να επηρεάσει την εμφάνιση διαφορών στην εγγραφή των προχωρημένων μαθημάτων μεταξύ μαύρων και λευκών μαθητών. Αυτό το εύρημα υποδηλώνει ότι οι κοινωνικές προσδοκίες και η δυναμική μέσα στην τάξη μπορεί να συμβάλλουν στην εκπαιδευτική ανισότητα. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι ο σχολικός διαχωρισμός και η άνιση κατανομή των πόρων διαιωνίζουν τις εκπαιδευτικές ανισότητες. Ο Sethi (2022) ανέλυσε πώς ο διαχωρισμός των σχολείων μπορεί να επηρεάσει τις ανισότητες εντός των σχολείων στην παράδοση μαθημάτων. Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι παρόλο που η κατάργηση του διαχωρισμού μπορεί να αυξήσει την εγγραφή Μαύρων και Ισπανόφωνων φοιτητών σε προπαρασκευαστικά μαθήματα κολεγίων, οι ανισότητες εξακολουθούν να υφίστανται λόγω θεσμικών και κοινωνικών προκαταλήψεων.

Οι ανισότητες στην εκπαίδευση αντανakλώνται στη συνέχεια στην αγορά εργασίας, όπου οι απόφοιτοι εθνικών μειονοτήτων αντιμετωπίζουν σημαντικά μειονεκτήματα σε σύγκριση με τους συνομηλίκους τους από την εθνική πλειοψηφία. Αυτές οι ανισότητες εκδηλώνονται με υψηλότερα ποσοστά ανεργίας και χαμηλότερα εισοδήματα, ακόμη και όταν

τα ακαδημαϊκά προσόντα είναι ισοδύναμα. Οι Whitcomb και Singh (2020) ανέλυσαν θεσμικά δεδομένα για μια δεκαετία και διαπίστωσαν ότι οι μαθητές που ανήκουν σε υποεκπροσωπούμενες εθνικές μειονότητες έχουν χαμηλότερους βαθμούς στους γενικούς ακαδημαϊκούς μέσους όρους περιλαμβανομένου και του τομέα STEM, σε σύγκριση με μαθητές που δεν ανήκουν στη μειονότητα με παρόμοια κοινωνικοοικονομικά μειονεκτήματα. Το φαινόμενο αυτό, γνωστό ως «εθνική ποινικοποίηση», αποτελεί απόδειξη της συνέχισης των προκαταλήψεων και των διακρίσεων κατά τη μετάβαση από την εκπαίδευση στην απασχόληση. Επιπλέον, ο Souto-Maior (2023) ερεύνησε τις αναδυόμενες ανισότητες μέσα στα σχολεία και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η παρουσία λευκών μαθητών μπορεί να επηρεάσει την εμφάνιση διαφορών στην εγγραφή σε προχωρημένα μαθήματα μεταξύ μαύρων και λευκών μαθητών. Αυτό το εύρημα υποδηλώνει ότι η φυλετική σύνθεση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μπορεί να επηρεάσει τις ακαδημαϊκές ευκαιρίες που διατίθενται στους μαθητές μειονοτήτων.

Για την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων, έχουν εφαρμοστεί διάφορες στρατηγικές και προγράμματα με στόχο την προώθηση της ένταξης και της ισότητας στο σχολικό περιβάλλον. Αυτές οι πρωτοβουλίες επιδιώκουν να δημιουργήσουν εκπαιδευτικά περιβάλλοντα που αναγνωρίζουν και εκτιμούν την πολιτισμική, εθνική και γλωσσική πολυμορφία των μαθητών. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση παρουσιάζεται ως βασικό εργαλείο για την προώθηση της ένταξης. Ο Arroyo González (2013) υποστηρίζει ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση και η εκπαιδευτική ένταξη έχουν κοινούς στόχους και προτείνουν συγκεκριμένους τρόπους διδασκαλίας που προάγουν τις σχέσεις και την αμοιβαία κατανόηση μεταξύ μαθητών από διαφορετικά υπόβαθρα. Επιπλέον, η UNESCO (2020) τονίζει ότι η προσεκτικά σχεδιασμένη και παρεχόμενη συν-εκπαίδευση μπορούν να βελτιώσουν τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα, την κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη, την αυτοεκτίμηση και την αποδοχή από τους συνομηλίκους. Η συμπερίληψη διαφορετικών μαθητών στις κανονικές τάξεις μπορεί να αποτρέψει τον στιγματισμό, τα στερεότυπα, τις διακρίσεις και την αποξένωση. Ωστόσο, η αποτελεσματική εφαρμογή αυτών των προγραμμάτων απαιτεί γνήσια θεσμική δέσμευση και επαρκή κατάρτιση του εκπαιδευτικού προσωπικού. Ο Delbury (2020) τονίζει την ανάγκη υιοθέτησης μιας κριτικής προοπτικής διαπολιτισμικότητας που αμφισβητεί τις δομές εξουσίας

και προωθεί παιδαγωγικές πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς που αναγνωρίζουν και σέβονται τις πολιτιστικές ταυτότητες όλων των μαθητών.

4. Ρατσισμός στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Ο ρατσισμός στα ευρωπαϊκά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εκδηλώνεται με διάφορους τρόπους, από στάσεις και συμπεριφορές που προωθούν διακρίσεις έως θεσμικές δομές που διαιωνίζουν τις ανισότητες. Ο ρατσισμός στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια παίρνει πολλές μορφές, από καθημερινές μικρο-επιθέσεις έως θεσμικές πρακτικές αποκλεισμού. Σύμφωνα με τους Arday και Mirza (2018), οι μαθητές που ανήκουν σε οποιοδήποτε είδους μειονότητα στο Ηνωμένο Βασίλειο αντιμετωπίζουν συχνά συμπεριφορές διακρίσεων με βάση τη φυσική τους εμφάνιση, τη γλώσσα ή την προφορά τους. Αυτές οι εμπειρίες μπορεί να περιλαμβάνουν υποτιμητικά σχόλια, κοινωνικό αποκλεισμό και έλλειψη ακαδημαϊκής αναγνώρισης. Μια μελέτη που διεξήχθη από την Ευρωπαϊκή Ένωση Πανεπιστημίων (EUA) σε συνεργασία με πολλά ευρωπαϊκά ιδρύματα αποκάλυψε ότι περισσότερο από το 20% τέτοιων φοιτητών ανέφεραν ότι βίωσαν κάποια μορφή φυλετικών διακρίσεων κατά τη διάρκεια των σπουδών τους στο πανεπιστήμιο (European University Association, 2021). Αυτά τα στοιχεία ποικίλλουν σημαντικά ανά χώρα και ίδρυμα, αλλά αντικατοπτρίζουν μια ανησυχητική τάση που απαιτεί επείγουσα προσοχή. Επιπλέον, η έρευνα έχει επισημάνει πώς ο κρυφός ρατσισμός μπορεί να εκδηλωθεί με μικρές χειρονομίες ή συμπεριφορές που, αν και όχι πάντα σκόπιμες, διαιωνίζουν αρνητικά στερεότυπα. Για παράδειγμα, μια μελέτη που διεξήχθη στην Ισπανία έδειξε ότι οι Αφρικανοί μαθητές είχαν λιγότερες ευκαιρίες να συμμετέχουν σε εξωσχολικές δραστηριότητες λόγω σιωπηρών προκαταλήψεων των συνομηλίκων και των δασκάλων τους (Cea D'Ancona & Valles Martínez, 2015). Μια άλλη μελέτη που διεξήχθη από το Πανεπιστήμιο του Μπούργκος αποκάλυψε ότι οι αλλοδαποί μαθητές σε προγράμματα φυσικής αγωγής βιώνουν μορφές κρυφού ρατσισμού στην τάξη. Αυτές οι εκδηλώσεις περιλαμβάνουν συμπεριφορές και ενέργειες που βασίζονται στο χρώμα του δέρματος, τη γλώσσα, την προφορά, τα φυσικά χαρακτηριστικά, ακόμη και την οσμή του σώματος (University of Burgos, 2023).

Αναγνωρίζοντας τη σοβαρότητα του προβλήματος, ορισμένα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια έχουν εφαρμόσει πολιτικές και πρακτικές με στόχο την καταπολέμηση του ρατσισμού και την προώθηση της ένταξης. Πολλά ιδρύματα έχουν υιοθετήσει σαφείς πολιτικές κατά των φυλετικών διακρίσεων, θεσπίζοντας κώδικες συμπεριφοράς και διαδικασίες για την αντιμετώπιση ρατσιστικών περιστατικών. Αυτές οι πολιτικές επιδιώκουν να δημιουργήσουν ένα ασφαλές και φιλόξενο περιβάλλον για όλους τους μαθητές, ανεξαρτήτως εθνικότητας. Για παράδειγμα, το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης ξεκίνησε ένα πρόγραμμα που ονομάζεται «Προκλήσεις Ρατσισμού» με στόχο την ευαισθητοποίηση της πανεπιστημιακής κοινότητας σχετικά με τη δυναμική του δομικού ρατσισμού και την προώθηση ενός περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς (University of Oxford, 2020). Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα αυτών των πολιτικών εξαρτάται από την πρακτική εφαρμογή και τη δέσμευσή των πανεπιστημιακών αρχών. Η έρευνα δείχνει ότι οι πιο επιτυχημένες πρωτοβουλίες είναι αυτές που εμπλέκουν ενεργά όλα τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας στο σχεδιασμό και την εκτέλεσή τους. Η αποτελεσματική εφαρμογή αυτών των πολιτικών απαιτεί θεσμική δέσμευση και ενεργή συμμετοχή ολόκληρης της πανεπιστημιακής κοινότητας. Πανεπιστήμια όπως το Κέιμπριτζ έχουν αναπτύξει υποχρεωτικά προγράμματα κατάρτισης για εκπαιδευτικούς και διοικητικό προσωπικό σχετικά με σιωπηρές προκαταλήψεις και πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς (Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ, 2021). Αυτά τα προγράμματα επιδιώκουν να μειώσουν τις μεροληπτικές συμπεριφορές και να προωθήσουν συμπεριφορές που μειώνουν τις διακρίσεις και να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον αμοιβαίου σεβασμού.

5 Υπάρχουσες θεωρίες και εννοιολόγηση των αντιρατσιστικών πολιτικών στην Ευρώπη

5.1 Αντιρατσιστικές πολιτικές στην Ιταλία

- Decree No. 215/2003 – Implementation of the Council Directive 2000/43/EC for the equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin
- National Observatory Against Discrimination in Sport
- Colour? What colour? Relazione sulla lotta contro la discriminazione e il razzismo nel calcio
- Commissione "Jo Cox" sull'intolleranza, la xenofobia, il razzismo e i fenomeni di odio

- Commissione straordinaria per il contrasto dei fenomeni di intolleranza, razzismo, antisemitismo e istigazione all'odio e alla violenza
- Piano Nazionale d'azione contro il razzismo, la xenofobia e l'intolleranza
- DL 12.07.2018 ART 3 comma 1 -a,b,c,d-

5.2 Αντιρατσιστικές πολιτικές στην Ελλάδα

- Νόμος για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου του 2014 (4285/2014)
- Ν. 4326/2015 Επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της βίας στον αθλητισμό και άλλες διατάξεις

5.3 Αντιρατσιστικές πολιτικές στην Ισπανία

- Νόμος 15/2022, της 12ης Ιουλίου, για την ίση μεταχείριση και τη μη διάκριση
- Νόμος 19/2007, της 11ης Ιουλίου, κατά της βίας, του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και της μισαλλοδοξίας στον αθλητισμό

5.4 Αντιρατσιστικές πολιτικές στην Κύπρο

- Νόμος για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου του 2011 (134(I)/2011)
- Ο νόμος του 2008 για την πρόληψη και την καταστολή της βίας σε αθλητικούς χώρους (Νόμος 48(I)/2008)

5.5 Αντιρατσιστικές πολιτικές στην Ευρώπη (άλλες χώρες)

- Ετήσια έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI)

5.2.1 Γερμανία

- Ομοσπονδιακός νόμος για την ίση μεταχείριση (Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz - AGG)

6 Κοινωνικοπολιτικά και εκπαιδευτικά προγράμματα στην Ευρώπη για την καταπολέμηση του ρατσισμού

6.1 Εκπαιδευτικά και κοινωνικοπολιτικά προγράμματα στην Ιταλία

- LGBTIQ Equality (2020-2025)
- Streetfootballworld, Balon Mundial
- Progetto Ultrà, Mondiali Antirazzisti
- Progetto Ultrà, Piazza Antirazzista
- Progetto Ultrà, A scuola di antirazzismo: il calcio come strumento di mediazione interculturale (Στο αντιρατσιστικό σχολείο: το ποδόσφαιρο ως όργανο διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης)
- Unione Italiana Sport Pertutti Genova, Cartellino rosso al razzismo (κόκκινη κάρτα στον ρατσισμό)
- Progetto Ultrà, Πρωτοβουλίες φιλάθλων
- Liberi Nantes Football Club, Liberi Nantes ποδόσφαιρο και ράγκμπι αφής
- Σύλλογος UISP Genova and Macaia, Arcobaleni
- UISP Τορίνο, Ένταξη μεταναστών στον αθλητισμό - Οδηγός καλής πρακτικής
- UISP - Ιταλική Ένωση Αθλητισμού για Όλους, Μοντέλο Ένταξης Μεταναστών Αθλητισμού για Όλους (MIMoSA)
- Almanacco delle Iniziative Antirazziste

6.2 Εκπαιδευτικά και κοινωνικοπολιτικά προγράμματα στην Ελλάδα

- Το έργο EYESS (European Youth Engaging in Solidarity and Sport)
- Το «Πολύχρωμο Σχολείο» της Ελλάδας κατά της ομοφοβίας και του ρατσισμού
- Υποστήριξη Προσφύγων Aegean (RSA)
- EMILIE (Μια Ευρωπαϊκή Προσέγγιση στις Νομικές Πολιτικές και Εκπαιδευτικές Προκλήσεις της Πολυπολιτισμικής Ιθαγένειας)
- Εκπαίδευση για την Ένταξη της «Ετερότητας», Καταπολέμηση του Ρατσισμού και των Διακρίσεων στην Πολυπολιτισμικότητα (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών)
- Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: θεωρητικές και βιωματικές προσεγγίσεις (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών)
- Εκπαίδευση και Υποστήριξη για Πρόσφυγες και Μετανάστες: Διαπολιτισμικές Θεωρήσεις και Πρακτικές Εφαρμογές (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών)
- Σύγχρονη Μετανάστευση και Πρόσφυγες στην Ελλάδα (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών)
- Διαπολιτισμική Μάθηση και Δεξιότητες (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών)

6.3 Εκπαιδευτικά και κοινωνικοπολιτικά προγράμματα στην Ισπανία

- La Liga & UNICEF σε συνεργασία με την Ισπανική Ένωση Ποδοσφαιριστών και το Εθνικό Συμβούλιο Αθλητισμού, Επαγγελματικό Ποδόσφαιρο με Πρόσφυγες
- Fútbol Club Barcelona & the Red Cross, Tant se val d'on venim (Δεν έχει σημασία από πού προερχόμαστε)
- Mancomunidad El Zánacara, Interocio por la Diversidad
- Red Deporte y Cooperación
- Professional Football Foundation/ LaLiga
- La Liga VS Racismo

- «Συμφωνία για κοινή δράση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους στον αθλητισμό».

6.4 Εκπαιδευτικά και κοινωνικοπολιτικά προγράμματα στην Κύπρο

- KISA, Ισότητα, Χωρίς διακρίσεις, Όχι ρατσισμός στην Απασχόληση
- KISA, MigrAID
- KISA, NiceR - Νέα προσέγγιση για την ενίσχυση της πολιτιστικής ένταξης των νέων προσφύγων
- KISA, TRACKS - αναγνώριση των ειδικών αναγκών των αιτούντων άσυλο που έχουν υποστεί σωματεμπορία
- KISA, Ανθρώπινα Δικαιώματα για Όλους!
- CARDET και το Ινστιτούτο Ανάπτυξης, TACKLE Project
- PeacePlayers Cyprus, Εκπαίδευση για έναν Πολιτισμό Ειρήνης – 'IMAGINE'
- PeacePlayers Cyprus, The Friendship Games
- PeacePlayers Cyprus, Color the Court

6.5 Εκπαιδευτικά και κοινωνικοπολιτικά προγράμματα στην Ευρώπη (άλλες χώρες)

6.5.1 Αυστρία

- Fairplay, Sport Welcomes Refugees
- Streetfootballworld, Kicken Ohne Grenzen (Λοτσίματα χωρίς όρια)
- Ece Bulls Kapfenberg, Ece Junior Bulls
- Caritas Styria, Sport Integration Qualifikation
- Sport Union Tyrol, Ένταξη μεταναστών στον αθλητισμό - Οδηγός καλής πρακτικής
- Caritas Styria, Δημιουργία ίσου πεδίου ανταγωνισμού: Κοινωνική ένταξη μεταναστών και εθνικών μειονοτήτων στον αθλητισμό

6.5.2 Βέλγιο

- Κέντρο Ίσων Ευκαιριών και Εναντίωσης στο Ρατσισμό, Ρόλος των εξειδικευμένων φορέων στις διακρίσεις και τον αθλητισμό
- FEFA Asbl., FEFA (Football-Studies-Family-Anderlecht)
- Kraainem Football Club, Jeunes réfugiés à Kraainem Football

6.5.3 Δανία

- ForeningsGuiderne+, Αύξηση της διαφορετικότητας και της συμμετοχής σε αθλητικές ενώσεις και συλλόγους

6.5.4 Αγγλία

- To Football Unites Racism Divides, Streetkick
- Δείξτε στον Ρατσισμό την Κόκκινη Κάρτα, Προκαλώντας τον Ρατσισμό στο Ποδόσφαιρο

- Δείξτε στον Ρατσισμό την Κόκκινη Κάρτα, Προώθηση της Ισότητας και Αντιμετώπιση του Ρατσισμού στα Σχολεία (διδασκόμενο μάθημα)
- Επιτροπή για τη Φυλετική Ισότητα
- Στρατηγική Αθλητισμού, Ισότητας και Διαφορετικότητας του Ηνωμένου Βασιλείου
- Kick It Out, Πρότυπο φυλετικής ισότητας για επαγγελματικούς συλλόγους ποδοσφαίρου

6.5.5 Φινλανδία

- Kisakeskus Sport Institute, Εκπαίδευση Εκπαιδευτών για Γυναίκες Μετανάστριες
- Cosmos Juniors, Sporttis Plus
- Φινλανδική Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου, Πολυπολιτισμικό πρόγραμμα μετά το σχολείο

6.5.6 Γαλλία

- Sport dans la ville, Association d'insertion par le sport

6.5.7 Γερμανία

- Streetfootballworld, CHAMPIONS ohne GRENZEN (Πρωταθλητές χωρίς όρια)
- Γερμανικό Ίδρυμα Παιδιών και Νέων & με την υποστήριξη του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Μετανάστευσης, Προσφύγων και Ένταξης, Welcome to Football
- Koordinationsstelle Fanprojekte, The Fan Project Coordination Center

6.5.8 Ουγγαρία

- Internationale Club de Football SE, Ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων μέσω του αθλητισμού / Εργασία με κοινότητες μεταναστών μέσω του ποδοσφαίρου: Internationale Club de Football

6.5.9 Ιρλανδία

- Football Association of Ireland, Integration Through Football Project, που υποστηρίζεται από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διαχειρίζεται το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Ισότητας
- Sport Against Racism Ireland (SARI), Soccerfest
- Sport Against Racism Ireland (SARI), One Race - Human Race

6.5.10 Ολλανδία

- Βασιλική Ολλανδική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία, το ποδόσφαιρό μας ανήκει σε όλους
- Johan Crujff Foundation, Crujff Courts

6.5.11 Νορβηγία

- Furuset Allidrett IF, Alna School Project

6.5.12 Ρουμανία

- Ρουμανική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία, Ο ρατσισμός σπάει το παιχνίδι

- Κέντρο Πολιτικής για τους Ρομά και τους Μειονότητες, Πώς να αντιμετωπίσετε με επιτυχία τον αντιτσιγγανισμό στον αθλητισμό: Ο ρατσισμός σπάει το παιχνίδι

7 Ανάλυση των αποτελεσμάτων και βέλτιστων πρακτικών

Αυτή η ενότητα της έκθεσης παρουσιάζει μια ανάλυση των αντιρατσιστικών πρακτικών και παρεμβάσεων που εντοπίστηκαν από τους εταίρους του έργου σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, ιδιαίτερα στο πλαίσιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της συμμετοχής της τοπικής κοινότητας. Στόχος είναι να επισημανθούν οι βέλτιστες πρακτικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μοντέλα αναφοράς για μελλοντική εφαρμογή σε πανεπιστήμια και άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Η ανάλυση κατέληξε στην κατηγοριοποίηση των υφιστάμενων πρωτοβουλιών σε πέντε διακριτές ομάδες, καθεμία από τις οποίες αντιπροσωπεύει μια μοναδική προσέγγιση για την καταπολέμηση του ρατσισμού, την προώθηση της κοινωνικής συνοχής και την προώθηση περιβαλλόντων χωρίς αποκλεισμούς.

Ομάδα 1: Ο αθλητισμός ως όχημα κοινωνικής ένταξης

Τα προγράμματα αυτής της κατηγορίας δίνουν έμφαση στη δύναμη του αθλητισμού — ιδιαίτερα του ποδοσφαίρου— ως εργαλείου για να ενώσει τις κοινότητες και να γεφυρώσει τις πολιτιστικές ή φυλετικές διαφορές. Οι πρωτοβουλίες αυτές στοχεύουν:

- Στην προώθηση της ομαδικής εργασίας, της αλληλεγγύης και του αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ των συμμετεχόντων από διαφορετικά υπόβαθρα.
- Χρήση των οργανωμένων αθλητικών εκδηλώσεων για την προώθηση της αλληλεπίδρασης και της κατανόησης χωρίς διακρίσεις.
- Δημιουργία κοινοτήτων χωρίς αποκλεισμούς όπου οι εθνικές διαφορές θεωρούνται ισχυρά σημεία και όχι εμπόδια.

Ο αθλητισμός αναγνωρίζεται όχι μόνο για τα φυσικά του οφέλη, αλλά και ως συμβολικό και πρακτικό μέσο για την προώθηση κοινών αξιών και την εξάρθρωση των στερεοτύπων με ανεπίσημους αλλά ισχυρούς τρόπους.

Ομάδα 2: Δημιουργία Φόρουμ χωρίς αποκλεισμούς και Δημόσιες Εκδηλώσεις

Αυτά τα προγράμματα επικεντρώνονται στη δημιουργία φυσικών και εικονικών χώρων όπου τα μέλη της κοινότητας μπορούν να συναντηθούν για διάλογο και διαπολιτισμικές ανταλλαγές. Οι στόχοι τους περιλαμβάνουν:

- Διευκόλυνση συζητήσεων για τον ρατσισμό, την ταυτότητα και την ένταξη.
- Ενθάρρυνση της ενεργού συμμετοχής του πολίτη και της δημοκρατικής συμμετοχής.
- Ενίσχυση των δεσμών της κοινότητας προσφέροντας ουδέτερους, ανοιχτούς χώρους δέσμευσης.

Τέτοιες πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν συνήθως συνέδρια, πολιτιστικά φεστιβάλ, συζητήσεις σε πάνελ και θεματικά εργαστήρια που επιτρέπουν την ανταλλαγή εμπειριών και την ανάπτυξη αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των εθνικών ομάδων.

Ομάδα 3: Βοήθεια σε ευάλωτα και περιθωριοποιημένα άτομα

Η τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει προγράμματα που προσφέρουν άμεση υποστήριξη σε άτομα που πλήττονται από τον ρατσισμό και τον αποκλεισμό. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν:

- Εκπαιδευτικές ευκαιρίες όπως υποτροφίες ή προγράμματα κατάρτισης για περιθωριοποιημένες ομάδες.
- Οικονομική υποστήριξη με τη μορφή δωρεών, πόρων ή πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες.
- Νομική βοήθεια ή ψυχολογική υποστήριξη για θύματα φυλετικών διακρίσεων.

Αυτές οι προσπάθειες βασίζονται σε ένα πλαίσιο κοινωνικής δικαιοσύνης και στοχεύουν στη μείωση των διαρθρωτικών ανισοτήτων που επηρεάζουν δυσανάλογα τις φυλετικές ή εθνικές μειονότητες.

Ομάδα 4: Εκστρατείες ευαισθητοποίησης και κατά του ρατσισμού

Οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης είναι βασικά εργαλεία για τη διαμόρφωση της αντίληψης του κοινού και τη μείωση των προκαταλήψεων. Τα προγράμματα αυτής της ομάδας στοχεύουν:

- Ενημέρωση και εκπαίδευση του γενικού πληθυσμού για τις ρίζες και τις συνέπειες του ρατσισμού.
- Προώθηση της ενσυναίσθησης και αμφισβήτηση των επιβλαβών αφηγήσεων μέσω των μέσων ενημέρωσης, της τέχνης και της εκπαίδευσης.

- Αλλαγή των πολιτισμικών κανόνων και ενθάρρυνση της κοινωνικής ενδοσκόπησης σχετικά με τις φυλετικές συμπεριφορές

Αυτές οι εκστρατείες συχνά περιλαμβάνουν συνεργασία μεταξύ κυβερνητικών φορέων, ΜΚΟ και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και έχουν σχεδιαστεί για να προσεγγίσουν τόσο το τοπικό όσο και το εθνικό κοινό.

Ομάδα 5: Εκπαιδευτικά προγράμματα για την καταπολέμηση της προκατάληψης και την προώθηση της ένταξης

Η τελική ομάδα περιλαμβάνει πρωτοβουλίες που στοχεύουν στον εξοπλισμό των ατόμων με τις δεξιότητες και τις γνώσεις ώστε να αναστοχαστούν κριτικά τις δικές τους προκαταλήψεις και συμπεριφορές. Αυτά τα προγράμματα:

- Παρέχουν εκπαίδευση σχετικά με τις διαπολιτισμικές ικανότητες, την εκπαίδευση κατά της προκατάληψης και την επικοινωνία χωρίς αποκλεισμούς.
- Ενθαρρύνουν την προληπτική συμμαχία και την αστική ευθύνη μεταξύ των συμμετεχόντων.
- Απευθύνονται τόσο σε εκπαιδευτικούς όσο και σε μαθητές, προωθώντας τη θεσμική αλλαγή εκ των έσω.

Προωθώντας αντιρατσιστικές αξίες μέσω επίσημης εκπαίδευσης και εργαστηρίων, αυτές οι πρωτοβουλίες εργάζονται προς τον μακροπρόθεσμο πολιτισμικό μετασχηματισμό.

Τελικές Παρατηρήσεις

Μαζί, αυτές οι πέντε κατηγορίες αντιπροσωπεύουν μια πολύπλευρη προσέγγιση για την αντιμετώπιση του ρατσισμού σε εκπαιδευτικά και κοινωνικά πλαίσια. Τα προγράμματα που προσδιορίστηκαν καταδεικνύουν τη σημασία των παρακάτω χαρακτηριστικών:

- Συνδυασμό του ακτιβισμού με τη θεσμική υποστήριξη.
- Προώθηση πολιτικών χωρίς αποκλεισμούς σε όλους τους τομείς της κοινωνίας.
- Διατήρηση μακροπρόθεσμων δεσμεύσεων και όχι βραχυπρόθεσμων αντιδράσεων.

Η έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι βέλτιστες πρακτικές κατά του ρατσισμού πρέπει να είναι ευαίσθητες στα χαρακτηριστικά του κοινωνικο-πολιτικού περιβάλλοντος, να καθοδηγούνται από την κοινότητα και να ενισχύονται από πλαίσια πολιτικής. Θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν μια ισορροπία μεταξύ αντιδραστικών (υποστηρικτικών) και προληπτικών

(εκπαιδευτικών και προληπτικών) στρατηγικών για τη δημιουργία μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς.

8 Έρευνα: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ BRISWA 2.0

Ως μέρος του έργου BRISWA 2.0, διεξήχθη μια ολοκληρωμένη έρευνα σε πανεπιστήμια της Ισπανίας, της Ελλάδας, της Ιταλίας και της Κύπρου για να αξιολογηθούν οι αντιλήψεις, οι εμπειρίες και οι θεσμικές αντιδράσεις στον ρατσισμό και την πολιτιστική πολυμορφία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η έρευνα στόχευε τόσο σε εθνικούς όσο και σε διεθνείς συμμετέχοντες, με στόχο να εντοπίσει τα εμπόδια στην ένταξη και να καθοδηγήσει τον σχεδιασμό αντιρατσιστικών εκπαιδευτικών στρατηγικών.

Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από 406 άτομα, κυρίως φοιτητές (69%), με μέση ηλικία τα 29,5 έτη. Η πλειονότητα ταυτίστηκε ως άνδρας (60,7%), ακολουθούμενη από γυναίκες (38,8%) και ένα μικρό ποσοστό (0,5%) ως μη δυαδικό. Οι περισσότεροι ερωτηθέντες ήταν άγαμοι (55,2%) και το 86,4% ανέφερε ότι είχε πανεπιστημιακή ή μεταπτυχιακή εκπαίδευση. Η εθνική σύνθεση ήταν κυρίως Καυκάσια (79,9%), με πολύ περιορισμένη εκπροσώπηση από φυλετικές μειονότητες.

Οι συμμετέχοντες διέμεναν κυρίως στην Ισπανία (36%), την Ελλάδα (34%), την Ιταλία (19,6%) και την Κύπρο (7,7%). Ενώ το 88,6% ήταν ευρωπαϊκής καταγωγής, ένα αξιοσημείωτο 11,4% προερχόταν από χώρες εκτός Ευρώπης, προσφέροντας πληροφορίες για τις εμπειρίες των μεταναστών και των ξένων φοιτητών.

Ένα από τα πιο εντυπωσιακά ευρήματα ήταν ότι το 18,3% των ερωτηθέντων ανέφεραν ότι βίωσαν φυλετικές διακρίσεις στη χώρα σπουδών τους. Τα περιστατικά αυτά συνέβησαν συχνότερα σε δημόσιους χώρους (46,9%), σε εκπαιδευτικά ιδρύματα (22,4%), στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (12,2%) και σε χώρους εργασίας (16,3%). Ένα ανησυχητικό ποσοστό της τάξης του 87,5% από όσους βίωσαν κάποια μορφή ρατσισμού, δεν έλαβαν καμία μορφή θεσμικής υποστήριξης, υπογραμμίζοντας ένα σημαντικό χάσμα μεταξύ των εμπειριών διάκρισης και των μηχανισμών θεσμικής αντίδρασης.

Παρά τις προκλήσεις, το 63,2% των ερωτηθέντων θεώρησε ότι το πανεπιστήμιό τους παρείχε επαρκή υποστήριξη για την ένταξη. Όσον αφορά την πολιτισμική ευαισθησία, το 90,6% των φοιτητών δήλωσαν ότι οι καθηγητές τους σέβονται την πολιτιστική τους ταυτότητα και το 77,2% ανέφεραν ότι οι συνομήλικοί τους συχνά ή πάντα έδειχναν πολιτισμική κατανόηση και σεβασμό.

Όσον αφορά την εκπαίδευση για τη διαφορετικότητα, το 63,7% πιστεύει ότι το πανεπιστήμιό τους αντιμετώπισε κατάλληλα την πολιτιστική πολυμορφία, αν και το 24,4% ήταν αβέβαιο και το 11,9% διαφώνησε. Εν τω μεταξύ, σχεδόν οι μισοί (46,4%) συμφώνησαν ότι το πανεπιστήμιό τους διέθετε αποτελεσματικά εκπαιδευτικά προγράμματα για την αντιμετώπιση του ρατσισμού, αν και το 19% ένιωθε διαφορετικά και το 34,7% ήταν αβέβαιο.

Όταν ρωτήθηκαν για το δικό τους πολιτιστικό άνοιγμα, το 49,6% των συμμετεχόντων αξιολόγησε την αλληλεπίδρασή του με άτομα από άλλους πολιτισμούς ως υψηλή ή πολύ υψηλή και το 79,6% πιστεύει ότι η πολιτισμική ποικιλομορφία εμπλούτισε την πανεπιστημιακή εμπειρία. Ωστόσο, το 21,8% των ερωτηθέντων παρατήρησαν φυλετικές διακρίσεις στο ίδρυμά τους, ιδιαίτερα σε δημόσιους χώρους (42,1%), χώρους τάξης (25,3%) και διαδικτυακές πλατφόρμες (22,2%).

Αυτά τα ευρήματα αποκαλύπτουν τόσο ενθαρρυντικές όσο και ανησυχητικές τάσεις: ενώ πολλοί φοιτητές αντιλαμβάνονται το ακαδημαϊκό τους περιβάλλον ως ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς αλλά με σεβασμό, η συνεχής παρουσία κάποιων μορφών φυλετικών διακρίσεων και η έλλειψη θεσμικής υποστήριξης για τα θύματα υποδηλώνουν την επείγουσα ανάγκη για ενισχυμένες αντιρατσιστικές πολιτικές, εκπαίδευση και μηχανισμούς λογοδοσίας.

9 Ποιοτική Ανάλυση των αποτελεσμάτων

Αυτή η ενότητα αναλύει τις απαντήσεις σε ερωτήσεις ανοιχτού τύπου σχετικά με αποτελεσματικές στρατηγικές για τη διδασκαλία του ρατσισμού σε πανεπιστημιακά περιβάλλοντα. Η ανάλυση προχώρησε σε τρεις φάσεις:

- ανάλυση περιεχομένου,

- κατηγοριοποίηση.
- και θεματική ομαδοποίηση.

Οι απαντήσεις τυποποιήθηκαν, μεταφράστηκαν στα αγγλικά και τέλος διαγράφηκαν ειδικοί χαρακτήρες.

Μια ανάλυση συχνότητας αποκάλυψε ότι οι πιο κοινές λέξεις ήταν «διαδραστικά» και «εργαστήρια», υποδεικνύοντας μια προτίμηση για συμμετοχικές μεθοδολογίες. Οι απαντήσεις κατηγοριοποιήθηκαν σε: (1) Διαδραστικές μεθόδους (π.χ. εργαστήρια, προσομοιώσεις, 201 απαντήσεις), (2) Μεθόδους που βασίζονται σε συζήτηση (π.χ. συζητήσεις, 162 απαντήσεις) και (3) Θεωρητικές προσεγγίσεις (π.χ. διαλέξεις, 58 απαντήσεις). Δώδεκα απαντήσεις δεν ήταν ταξινομήσιμες.

Χρησιμοποιώντας τη διανυσματοποίηση TF-IDF και τη ομαδοποίηση K-Means, οι αποκρίσεις ομαδοποιήθηκαν σε τρεις ομάδες που αντιστοιχούσαν στις παραπάνω κατηγορίες. Αυτό επιβεβαίωσε την κυριαρχία των ενεργητικών και συνεργατικών μαθησιακών προτιμήσεων στην αντιρατσιστική παιδαγωγική.

Οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν αν θεωρούν τον αθλητισμό αποτελεσματικό για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την καταπολέμηση του ρατσισμού. Οι περισσότερες απαντήσεις τόνισαν τον ρόλο του αθλητισμού στην ενίσχυση της ενσυναίσθησης, της συμμετοχικότητας, της πολιτιστικής ευαισθητοποίησης και της συλλογικής ολοκλήρωσης.

Η θεματική ομαδοποίηση προσδιόρισε τρεις ομάδες: (1) Ο αθλητισμός ως παγκόσμιος σύνδεσμος, (2) η ομαδική εργασία και η αμοιβαία κατανόηση και (3) η διαφορετικότητα και η συμπερίληψη. Ένας μικρός αριθμός διφορούμενων ή αφηρημένων απαντήσεων κατηγοριοποιήθηκαν ως «Μη κατηγοριοποιημένες».

Επιπλέον διερευνήθηκαν οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη διδασκαλία του ρατσισμού σε τάξεις κυρίως λευκών όντας λευκοί εκπαιδευτές. Τα βασικά θέματα περιλάμβαναν την ενσυναίσθηση, τη συμμετοχή, τη δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος και την προώθηση της συνεργασίας. Ένα σημαντικό μέρος εξέφρασε αβεβαιότητα ή εννοιολογικές δυσκολίες.

Βρέθηκαν πέντε θεματικές ομάδες: (1) Αφήγηση ιστοριών και πραγματικά παραδείγματα, (2) δισταγμός και αβεβαιότητα, (3) προσεγγίσεις που βασίζονται στην ενσυναίσθηση, (4) εμπλοκή των μαθητών και ιστορικός προβληματισμός και (5) ατομικοί στοχασμοί για τον ρατσισμό.

Οι συμμετέχοντες πρότειναν πρωτοβουλίες που κατηγοριοποιούνται ως εξής: Έργα βασισμένα στην εκπαίδευση, Συμμετοχή στην Κοινότητα, Εργαστήρια και Κατάρτιση, Πολιτιστικές Ανταλλαγές, Ψηφιακά και Αφηγηματικά Εργαλεία, Πολιτική και Ιστορική Συνείδηση, Δημιουργική Δέσμευση και Διεπιστημονική Συνεργασία.

Οι προτάσεις αντικατοπτρίζουν ένα ευρύ φάσμα στρατηγικών που βασίζονται τόσο σε θεσμικές πολιτικές όσο και σε κοινοτικές πρακτικές που στοχεύουν στη μείωση του ρατσισμού μέσω της εκπαίδευσης και της συνεργασίας.

Η ανάλυση ανέδειξε τα ακόλουθα ευρήματα:

- Οι διαδραστικές μέθοδοι και οι μέθοδοι που βασίζονται σε συζήτηση εκτιμώνται ιδιαίτερα στην αντιρατσιστική εκπαίδευση.
- Ο αθλητισμός θεωρείται ευρέως ως όχημα ένταξης και ενσυναίσθησης.
- Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται υποστήριξη για την πλοήγηση σε φυλετικά ζητήματα.
- Ένα ευρύ φάσμα πρακτικών, διεπιστημονικών έργων υποδηλώνουν μια ισχυρή βάση για την εφαρμογή της αντιρατσιστικής θεωρίας σε πραγματικές συνθήκες.

10 Συμπεράσματα από τη στατιστική ανάλυση του ερωτηματολογίου:

Από την ανάλυση της κατάστασης του ρατσισμού στην Ευρώπη, ιδιαίτερα στην Ιταλία, την Ελλάδα, την Ισπανία και την Κύπρο, μπορούν να εξαχθούν αρκετά θεμελιώδη συμπεράσματα που υπογραμμίζουν τη συνεχή παρουσία των φυλετικών διακρίσεων και την ανάγκη ενίσχυσης στρατηγικών για την εξάλειψή τους:

1. **Ο ρατσισμός παραμένει μια δομική πραγματικότητα.** Παρά τις νομοθετικές προόδους και τις πρωτοβουλίες ευαισθητοποίησης, ο ρατσισμός παραμένει σε πολλούς τομείς, από την εκπαίδευση μέχρι τον αθλητισμό. Τα δεδομένα αντικατοπτρίζουν ότι οι εθνικές μειονότητες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν διακρίσεις όσον αφορά την πρόσβαση σε θεμελιώδη δικαιώματα και κοινωνικές ευκαιρίες.
2. **Οι ισχύοντες κανονισμοί είναι ανεπαρκείς χωρίς αποτελεσματικούς μηχανισμούς επιβολής.** Αν και η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναπτύξει ένα ισχυρό νομικό πλαίσιο κατά των φυλετικών διακρίσεων, η εφαρμογή του διαφέρει σημαντικά μεταξύ των χωρών. Η έλλειψη αποτελεσματικών μηχανισμών παρακολούθησης και επιβολής κυρώσεων αποδυναμώνει τον αντίκτυπο αυτών των κανονισμών, επιτρέποντας στις ρατσιστικές πρακτικές να συνεχιστούν χωρίς σημαντικές συνέπειες.
3. **Τα εμπόδια εξακολουθούν να υφίστανται στην εκπαίδευση και την τριτοβάθμια εκπαίδευση.** Ο ρατσισμός στην εκπαίδευση συνεχίζει να περιορίζει την ένταξη των μαθητών εθνικών μειονοτήτων. Η υπο-εκπροσώπηση αυτών των ομάδων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τόσο στον φοιτητικό πληθυσμό όσο και στο διδακτικό προσωπικό, διαιωνίζει τις δομικές ανισότητες. Επιπλέον, η απουσία διαφορετικών προοπτικών στα προγράμματα σπουδών ενισχύει τις ευρωκεντρικές αφηγήσεις που κάνουν αόρατες την ιστορία και τις συνεισφορές των μειονοτήτων.
4. **Ο αθλητισμός συνεχίζει να είναι χώρος έκφρασης του ρατσισμού.** Τα ρατσιστικά περιστατικά σε αθλητικούς αγώνες, ιδιαίτερα στο επαγγελματικό ποδόσφαιρο, δείχνουν την ανεπάρκεια των ισχυόντων πρωτοκόλλων για την πρόληψη και τιμωρία αυτών των

συμπεριφορών. Αν και υπάρχουν πρωτοβουλίες και εκστρατείες για την εξάλειψη των διακρίσεων στον αθλητισμό, η έλλειψη υποδειγματικών κυρώσεων εξακολουθεί να επιτρέπει την επανάληψη αυτών των συμπεριφορών.

5. **Οι αντιλήψεις περί ρατσισμού αντικατοπτρίζουν ένα χάσμα μεταξύ της νομοθεσίας και της κοινωνικής πραγματικότητας** . Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού θεωρεί ότι τα υπάρχοντα μέτρα δεν είναι αποτελεσματικά για την καταπολέμηση του ρατσισμού, υποδηλώνοντας μια αποσύνδεση μεταξύ των επίσημων πολιτικών και του πραγματικού τους αντίκτυπου στην κοινωνία. Επιπλέον, ο ρατσισμός θεωρείται ότι εξακολουθεί να κανονικοποιείται σε πολλούς τομείς, γεγονός που καθιστά δύσκολη την εξάλειψή του.
6. **Οι κοινωνικο-εκπαιδευτικές και αθλητικές πρωτοβουλίες έχουν δυνατότητες, αλλά απαιτούν μεγαλύτερη υποστήριξη** . Διάφορα προγράμματα έχουν δείξει θετικό αντίκτυπο στην προώθηση της ένταξης και στην ευαισθητοποίηση κατά του ρατσισμού, αλλά το πεδίο εφαρμογής τους είναι περιορισμένο λόγω της έλλειψης χρηματοδότησης και της συνέχειας στην πάροδο του χρόνου. Χωρίς διαρκή διαρθρωτική δέσμευση, αυτές οι πρωτοβουλίες αποτυγχάνουν να δημιουργήσουν βαθιά και διαρκή αλλαγή.
7. **Είναι απαραίτητο να ενισχυθεί η εκπροσώπηση των μειονοτήτων στους χώρους λήψης αποφάσεων** . Η χαμηλή παρουσία ατόμων που ανήκουν σε διαφορετικές φυλετικές και εθνικές κοινότητες σε ηγετικές θέσεις, τόσο σε εκπαιδευτικά ιδρύματα όσο και σε αθλητικούς και πολιτικούς φορείς, διαιωνίζει την ανισότητα και περιορίζει την εφαρμογή πολιτικών χωρίς αποκλεισμούς. Επιβάλλεται να προωθηθεί μεγαλύτερη ποικιλομορφία σε αυτούς τους χώρους για να διασφαλιστεί η δίκαιη εκπροσώπηση όλων των κοινοτήτων.
8. **Για να προχωρήσουμε προς μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς** , είναι απαραίτητο να ενισχυθεί η εφαρμογή των υφιστάμενων κανονισμών, να επιβληθούν αυστηρότερες κυρώσεις κατά των ρατσιστικών πράξεων και να ενισχυθούν τα εκπαιδευτικά και αθλητικά προγράμματα με διαπολιτισμική προσέγγιση. Επιπλέον, πρέπει να προωθηθεί μια αλλαγή στην κοινωνική αντίληψη του ρατσισμού, ενθαρρύνοντας τη μεγαλύτερη εκπροσώπηση των μειονοτήτων στον ακαδημαϊκό, πολιτικό και αθλητικό τομέα. Μόνο μέσω μιας συνολικής στρατηγικής που συνδυάζει νομοθεσία, εκπαίδευση και κοινωνική ευαισθητοποίηση, θα

Co-funded by
the European Union

καταστεί δυνατό να μειωθούν οι φυλετικές ανισότητες και να οικοδομηθεί ένα πιο δίκαιο και ισότιμο περιβάλλον.

11. Γενικά Συμπεράσματα

Η έκθεση BRISWA 2.0 εξάγει αρκετά βασικά συμπεράσματα σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση του ρατσισμού στην Ευρώπη, ιδιαίτερα στο πλαίσιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης:

1. Ο ρατσισμός παραμένει μια δομική πραγματικότητα

Παρά τη νομική πρόοδο και τις πρωτοβουλίες ευαισθητοποίησης, ο ρατσισμός παραμένει σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, του αθλητισμού και της απασχόλησης. Οι εθνικές μειονότητες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν εμπόδια στην πρόσβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα και στις κοινωνικές ευκαιρίες.

2. Τα νομικά πλαίσια είναι ανεπαρκή χωρίς επιβολή

Παρά το γεγονός ότι η ΕΕ έχει θεσπίσει νόμους κατά των διακρίσεων, η εφαρμογή τους είναι ασυνεπής μεταξύ των κρατών μελών. Η έλλειψη μηχανισμών παρακολούθησης και επιβολής κυρώσεων μειώνει τον πραγματικό αντίκτυπο αυτών των κανονισμών.

3. Εμπόδια στο Εκπαιδευτικό Σύστημα

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η υπο-εκπροσώπηση των εθνικών μειονοτήτων μεταξύ των φοιτητών και των καθηγητών ενισχύει τη δομική ανισότητα. Τα προγράμματα σπουδών συχνά αντικατοπτρίζουν μια ευρωκεντρική προοπτική, περιθωριοποιώντας μη δυτικές ιστορίες και συνεισφορές.

4. Ο αθλητισμός συνεχίζει να είναι χώρος ρατσιστικής έκφρασης

Τα ρατσιστικά περιστατικά στον επαγγελματικό αθλητισμό, ιδιαίτερα στο ποδόσφαιρο, αναδεικνύουν τους περιορισμούς των ισχυόντων πρωτοκόλλων. Η απουσία παραδειγματικών κυρώσεων συμβάλλει στην επανάληψη μιας τέτοιας συμπεριφοράς.

5. Κενό μεταξύ νομοθεσίας και αντίληψης του κοινού

Τα δεδομένα της έρευνας υποδηλώνουν ότι πολλά άτομα αντιλαμβάνονται τα υπάρχοντα αντιρατσιστικά μέτρα ως αναποτελεσματικά, υποδηλώνοντας μια αποσύνδεση μεταξύ των νομικών πλαισίων και των απτών κοινωνικών τους επιπτώσεων.

6. Κοινωνικο-εκπαιδευτικές και αθλητικές πρωτοβουλίες δείχνουν υπόσχεση αλλά έλλειψη υποστήριξης

Ενώ ορισμένα προγράμματα έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικά στην προώθηση της ένταξης και της ευαισθητοποίησης, η εμβέλειά τους παραμένει περιορισμένη λόγω της ανεπαρκούς

χρηματοδότησης και της συνέχειας. Η διαρκής θεσμική δέσμευση είναι απαραίτητη για την ενίσχυση του μακροπρόθεσμου αντίκτυπου.

7. Απαιτείται επειγόντως η εκπροσώπηση της μειοψηφίας στη λήψη αποφάσεων

Η έλλειψη φυλετικής ποικιλομορφίας στις ηγετικές θέσεις στον ακαδημαϊκό χώρο, τον αθλητισμό και την πολιτική περιορίζει την εφαρμογή πολιτικών χωρίς αποκλεισμούς. Η αύξηση της εκπροσώπησης των μειονοτήτων είναι απαραίτητη για την επίτευξη συστημικών αλλαγών.

12 Βιβλιογραφία:

1. Alderman, D., Narro Perez, R., Eaves, LE, Klein, P., & Muñoz, S. (2021). Στοχασμοί σχετικά με τη λειτουργικότητα μιας αντιρατσιστικής παιδαγωγικής: διδασκαλία ως περιφερειακή αφήγηση. *Journal of Geography in Higher Education*, 45(2), 186–200. <https://doi.org/10.1080/03098265.2019.1661367>
2. Alexander-Floyd, N. (2008). Κριτική παιδαγωγική φυλών: Διδασκαλία για τη φυλή και τον ρατσισμό μέσω στρατηγικών νομικής μάθησης. *ΥΓ: Political Science & Politics*, 41(1), 183–188.
3. Διεθνής Αμνηστία. (2021). Διακρίσεις στην αγορά εργασίας της ΕΕ: Τα κρυφά εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι εθνοτικές μειονότητες . Διεθνής Αμνηστία. Ανακτήθηκε από <https://www.amnesty.org/download/Documents/POL4074712021ENGLISH.PDF>
4. Amnistía Internacional. (21 de Marzo de 2024). ¿Qué es el racismo; Definición, tipos y ejemplos claros. Recuperado de <https://www.es.amnesty.org/en-que-estamos/blog/historia/articulo/que-es-el-racismo-tipos-y-significados/>
5. Arday, J., & Mirza, HS (2018). Κατάργηση του αγώνα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: Ρατσισμός, λευκότητα και αποαποικιοποίηση της Ακαδημίας. Πηδών.
6. Arday, J., & Mirza, HS (Επιμ.). (2018). Αποαποικιοποίηση του πανεπιστημίου. Zed Books.
7. Arroyo González, MJ (2013). La educación intercultural: un camino hacia la inclusión educativa. *Revista de Educación Inclusiva*, 6(2), 144–159. Recuperado de <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/4335836.pdf>
8. ΩΣ. (2025, 17 Φεβρουαρίου). Dos partidos suspendidos en Bizkaia por episodios de racismo. <https://as.com/futbol/dos-partidos-quedan-sin-acabar-en-bizkaia-por-episodios-de-racismo-n/>
9. As.com. (2025, 20 Φεβρουαρίου). El Bari acusa al 'Mudo' Vázquez de proferir un insulto racista a uno de sus jugadores. <https://as.com/futbol/internacional/el-bari-acusa-al-mudo-vazquez-de-proferir-un-insulto-racista-a-uno-de-sus-jugadores-n/>
10. Bhopal, K. (2018). Η εμπειρία των Μαύρων και των μειονοτήτων ακαδημαϊκών στο Ηνωμένο Βασίλειο: Ζητήματα φυλής και ρατσισμού. *Race Equality Teaching*, 36(2), 34–41.
11. Bonilla-Silva, E. (1997). Επανεξέταση του ρατσισμού: Προς μια δομική ερμηνεία. *American Sociological Review*, 62(3), 465–480. <https://doi.org/10.2307/2657314>

12. Bonilla-Silva, E. (1997). Επανεξέταση του ρατσισμού: Προς μια δομική ερμηνεία. *American Sociological Review*, 62(3), 465-480.
13. Byrd, MY, & Scott, CL (2023). Ένα Αντιρατσιστικό Πρόγραμμα Σπουδών για Διδασκαλία και Μάθηση χωρίς αποκλεισμούς. *Advances in Developing Human Resources*, 25(3), 205-212. <https://doi.org/10.1177/15234223231176028>
14. Cadena SER. (16 Φεβρουαρίου 2025). Cómo acabar con el racismo policial en España: que la Policía catapulse a quien pide el DNI y por qué. Recuperado de <https://cadenaser.com/nacional/2025/02/16/como-acabar-con-el-racismo-policial-en-espana-que-la-policia-registre-a-quien-pide-el-dni-y-por-que-cadena-ser/>
15. Cadena SER. (2024, 29 de diciembre). To Los insultos racistas hacia Vlahovic υποχρεώνει ένα αποτρεπτικό el Juventus-Fiorentina: "Eres un gitano". <https://cadenaser.com/nacional/2024/12/29/los-insultos-racistas-hacia-vlahovic-obligan-a-detener-el-juventus-fiorentina-eres-un-gitano-cadena-ser/>
16. Cadena SER. (2025, 16 Φεβρουαρίου). Iñaki Williams carga contra los autores del "puto moro" a Sannadi en el Espanyol-Athletic: "Cuatro tontos no pueden empañar de dónde somos". <https://cadenaser.com/nacional/2025/02/16/activado-el-protocolo-antirracismo-durante-el-espanyol-athletic-club-por-insultos-contra-inaki-williams-cadena-ser/>
17. Cadena SER. (21 Φεβρουαρίου 2025). Izquierda Unida-Verdes denuncia a Vox ante Fiscalía "por incitar al odio racista y xenófobo". Recuperado de <https://cadenaser.com/murcia/2025/02/21/izquierda-unida-verdes-denuncia-a-vox-ante-fiscalia-por-incitar-al-odio-racista-y-xenofobo-radio-murcia/>
18. Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ. (2021). Εκπαίδευση σιωπηρής μεροληψίας για το προσωπικό. Ανακτήθηκε από τη [διδασκαλία](https://www.cam.ac.uk/diversity/inclusion-training) <https://www.cam.ac.uk/diversity/inclusion-training>
19. Carmichael, S., & Hamilton, CV (1967). *Black Power: The Politics of Liberation in America*. Σοδειά.
20. Cea D'Ancona, M. Á., & Valles Martínez, MS (2015). Racismo y xenofobia en España: Percepciones, actitudes y Experiencias. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 149, 23-46.
21. Cea D'Ancona, M. Á., & Valles Martínez, S. (2015). La integración socioeducativa de los inmigrantes africanos en España. *Revista Española de Educación Comparada*, 23, 117-138. <https://doi.org/10.5944/reec.23.2015.14468>.
22. Cea D'Ancona, M. Á., & Valles Martínez, S. (2015). La integración socioeducativa de los inmigrantes africanos en España. *Revista Española de Educación Comparada*, 23, 117-138. <https://doi.org/10.5944/reec.23.2015.14468>.
23. Columbia Center for Teaching and Learning (2020). Αντιρατσιστική Παιδαγωγική σε Δράση. Πανεπιστήμιο Κολούμπια. Ανακτήθηκε από τη [διδασκαλία](https://ctl.columbia.edu/resources-and-technology/resources/anti-racist-pedagogy/) <https://ctl.columbia.edu/resources-and-technology/resources/anti-racist-pedagogy/>. Πρόσβαση στις 09 Μαΐου 2024
24. Comisión Europea. (2020). Plan de Acción de la UE Antirracismo para 2020-2025. Recuperado de <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52020DC0565>
25. Comisión Europea. (2020). Plan de Acción de la UE Antirracismo para 2020-2025. Recuperado de <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52020DC0565>

26. Consejo de Europa. (25 Δεκεμβρίου 2019). Europa debe combatir el racismo y la afrofobia estructural. Recuperado de <https://www.coe.int/es/web/commissioner/-/opinion-europe-must-wake-up-to-racism-afrophobia>
27. Consejo de la Unión Europea. (2000). Οδηγία 2000/43/CE σχετική με την αρχή εφαρμογής του igualdad de trato independentente de la raza o el origen étnico. Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32000L0043>
28. Deerwester, S., Dumais, ST, Furnas, GW, Landauer, TK, & Harshman, R. (1990). Ευρετηρίαση με λανθάνουσα σημασιολογική ανάλυση. Journal of the American Society for Information Science, 41(6), 391-407
29. Delbury, P. (2020). ¿Racismo en la educación inclusiva; Una mirada desde la interculturalidad crítica. Revista Electrónica Educare, 24(1), 1-15. https://www.scielo.sa.cr/scielo.php?pid=S1409-42582020000100425&script=sci_arttext
30. Delbury, Perrine. (2020). ¿Racismo en la educación inclusiva; Una mirada desde la interculturalidad crítica. Revista Electrónica Educare, 24(1), 425-439. Epub 30 Ιανουαρίου 2020. <https://dx.doi.org/10.15359/ree.24-1.22>
31. Delgado, R., & Stefancic, J. (2017). Critical race theory: An introduction (3η έκδ.). Τύπος NYU.
32. Διαφορετικά – Όλοι Ίσοι: Σύσταση Γενικής Πολιτικής Αρ. 15 της ECRI για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων στην Ευρώπη. Συμβούλιο της Ευρώπης. Ανακτήθηκε από <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-15-on-combating-racism-and-ra/168099f7c2>.
33. ECRI (2020). Ετήσια έκθεση για την κατάσταση του ρατσισμού στην Ευρώπη. Συμβούλιο της Ευρώπης.
34. EITB. (2025, 17 Φεβρουαρίου). Suspendido el Gaztelueta-Berango de infantiles por insultos racistas de un jugador a otro. <https://www.eitb.eus/es/noticias/sociedad/detalle/9701861/el-equipo-de-futbol-infantil-de-berango-se-retira-del-campo-por-insultos-racistas-de-jugador-del-gaztelueta/>
35. El País. (2024, 16 Φεβρουαρίου). Las universidades británicas eliminan términos como 'anglosajón' και 'vikingo' por su uso racista. Recuperado de <https://elpais.com/educacion/2024-02-16/las-universidades-britanicas-eliminan-terminos-como-anglosajon-y-vikingo-por-su-uso-racista.html>
36. Essed, P. (1991). Κατανόηση του Καθημερινού Ρατσισμού: Μια Διεπιστημονική Θεωρία. ΦΑΣΚΟΜΗΛΟ.
37. EUR-Lex. (σφ). Lucha contra el racismo y la xenofobia. Recuperado de <https://eur-lex.europa.eu/ES/legal-content/glossary/fight-against-racism-and-xenophobia.html>
38. Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα. (2018). Το να είσαι μαύρος στην ΕΕ. Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
39. Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα. (2020). Ρομά και ταξιδιώτες στην Ευρώπη. FRA. Ανακτήθηκε από <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/roma-and-travellers-europe-2020>
40. Ευρωπαϊκή Ένωση Πανεπιστημίων. (2021). Χαρτογράφηση της διαφορετικότητας και της ένταξης στα ευρωπαϊκά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. EUA. Ανακτήθηκε από <https://www.eua.eu/repository/publications/2021/diversity-inclusion-european-heis.pdf>
41. Φάρκας, Γ. (2017). Εθνοτική ανισότητα στην εκπαίδευση: Μια συγκριτική προοπτική. European Educational Research Journal, 16(1), 3–18. <https://doi.org/10.1177/1474904116669739>

42. Gillborn, D. (2008). Ρατσισμός και Παιδεία: Σύμπτωση ή Συνωμοσία; Routledge.
43. Gillborn, D. (2008). Ρατσισμός και εκπαίδευση: σύμπτωση ή συνωμοσία; British Journal of Educational Studies, 56(3), 319–336 <https://doi.org/10.4324/9780203928424>
44. Goldberg, DT (2002). Το Φυλετικό Κράτος. Blackwell Publishing.
45. Hacker, A. (1992). Δύο Έθνη: Μαύρο και Άσπρο, Ξεχωριστό, Εχθρικό, Άνισο. Νέα Υόρκη, Νέα Υόρκη: Scribner.
46. Hall, RE, Navarro, RL, & Mendoza, SB (2016). Φυλετικές μικροεπιθέσεις και ψυχική υγεία: Διερεύνηση του ψυχολογικού αντίκτυπου στις εθνοτικές μειονότητες. Journal of Counseling Psychology, 63(5), 578–588. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.2014.00130.x>
47. Harbin, MB, Thurber, A., & Bandy, J. (2019). Διδασκαλία φυλής, ρατσισμού και φυλετικής δικαιοσύνης: Παιδαγωγικές αρχές και στρατηγικές στην τάξη για εκπαιδευτές μαθημάτων. Περιοδικό Race and Pedagogy: Teaching and Learning for Justice, 4(1), 1.
48. Heath, AF, & Cheung, SY (2007). Άνισες πιθανότητες: Εθνοτικές μειονότητες στις δυτικές αγορές εργασίας. British Journal of Sociology, 58(2), 297–317. <https://doi.org/10.1111/j.1468-4446.2007.00158.x>
49. Hobson, M., Whigham, S. (2018). Λευκό προνόμιο, ενσυναίσθηση και ετερότητα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση - Διδασκαλία για τη φυλή και τον ρατσισμό στην κοινωνιολογία της σωματικής άσκησης και του αθλητισμού. Στο: Arday, J., Mirza, H. (επιμ.) Dismantling Race in Higher Education. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-60261-5_11
50. Kernahan, C. (2022). Διδασκαλία για τη φυλή και τον ρατσισμό στις τάξεις του Κολλεγίου. Ανακτήθηκε από <https://www.nea.org/advocating-for-change/new-from-nea/teaching-about-race-and-racism-college-classrooms>. Πρόσβαση στις 09 Μαΐου 2024
51. Landauer, TK, Foltz, PW, & Laham, D. (1998). Εισαγωγή στη λανθάνουσα σημασιολογική ανάλυση. Διαδικασίες λόγου, 25(2-3), 259-284.
52. MacQueen, J. (1967). Μερικές Μέθοδοι Ταξινόμησης και Ανάλυσης Πολυμεταβλητών Παρατηρήσεων. In *Proceedings of the Fifth Berkeley Symposium on Mathematical Statistics and Probability* (Τόμος 1, σελ. 281–297). University of California Press.
53. Manning, CD, Raghavan, P., & Schütze, H. (2008). Εισαγωγή στην ανάκτηση πληροφοριών. Cambridge University Press.
54. Πανεπιστήμιο του Νότιγγαμ. (2022). Αναθεώρηση Προγράμματος Σπουδών: Αποαποικιοποίηση του Προγράμματος Σπουδών. Ανακτήθηκε από <https://www.nottingham.ac.uk/about/diversity/decolonising-curriculum.aspx>
55. Parrott, HM, & Cherry, E. (2011). Χρήση δομημένων ομάδων ανάγνωσης για τη διευκόλυνση της βαθιάς μάθησης. Teaching Sociology, 39(4), 354-370
56. Ramos, J. (2003, Δεκέμβριος). Χρήση tf-idf για τον προσδιορισμό της συνάφειας λέξης σε ερωτήματα εγγράφου. Στα *Πρακτικά του πρώτου εκπαιδευτικού συνεδρίου για τη μηχανική μάθηση* (Τόμος 242, Αρ. 1, σελ. 29-48).
57. Reuters. (2024, 25 Οκτωβρίου). Ο Τσάουνα της Λάτσιο άλλαξε μετά από ρατσιστική κακοποίηση στην Τβέντε. <https://www.reuters.com/sports/soccer/lazios-tchaouna-substituted-after-being-racially-abused-twente-2024-10-25/>
58. Reuters. (2025, 16 Φεβρουαρίου). Η ρατσιστική κακοποίηση διακόπτει τον αγώνα της Αθλέτικ Μπιλμπάο στη LaLiga στην Εσπανιόλ. <https://www.reuters.com/sports/soccer/racial-abuse-halts-athletic-bilbaos-laliga-match-espanyol-2025-02-16/>

59. Souto-Maior, JM (2023). Η παρουσία λευκών μαθητών και η εμφάνιση ανισοτήτων Μαύρου-Λευκού εντός του σχολείου: δύο μηχανισμοί που βασίζονται στην αλληλεπίδραση. arXiv προεκτύπωση arXiv:2304.04849.
60. Souto-Maior, JM (2023). Η παρουσία λευκών μαθητών και η εμφάνιση ανισοτήτων Μαύρου-Λευκού εντός του σχολείου: δύο μηχανισμοί που βασίζονται στην αλληλεπίδραση. arXiv προεκτύπωση arXiv:2304.04849. <https://arxiv.org/abs/2304.04849>
61. Stevenson, J., Burke, PJ, & Whelan, P. (2021). Φυλή και Εθνότητα στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: Εμπειρίες, Αποτελέσματα και Προορισμοί. Προώθησε HE.
62. Sue, DW, Capodilupo, CM, Torino, GC, Bucceri, JM, Holder, AMB, Nadal, KL, & Esquilin, M. (2007). Οι φυλετικές μικροεπιθέσεις στην καθημερινή ζωή: Επιπτώσεις για την κλινική πρακτική. Αμερικανός Ψυχολόγος, 62(4), 271-286.
63. Thurber, A., Harbin, MB, & Bandy, J. (2019). Διδακτική Αγώνα: Παιδαγωγική και Πρακτική. Κέντρο διδασκαλίας του Πανεπιστημίου Vanderbilt. Ανακτήθηκε από <https://cft.vanderbilt.edu/teaching-race/>. Πρόσβαση στις 09 Μαΐου 2024
64. UNESCO. (2020). Inclusión y Education: Todos sin excepción. Informe de seguimiento de la educación en el mundo. Recuperado de <https://gem-report-2020.unesco.org/es/inclusion-y-educacion/>
65. Universidad de Burgos. (2023). Estudiantes extranjeros en Educación Física perciben racismo encubierto en el aula. Recuperado de <https://www.ubu.es/noticias/estudiantes-extranjeros-en-educacion-fisica-perciben-racismo-encubierto-en-el-aula>
66. Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. (2020). Πρόγραμμα πρόκλησης ρατσισμού . Ανακτήθηκε από <https://www.challengingracism.ox.ac.uk/>
67. Πανεπιστήμιο της Ουτρέχτης. (2020). Στρατηγική για τη διαφορετικότητα και την ένταξη. Ανακτήθηκε από <https://www.uu.nl/en/about-utrecht-university/working-at-utrecht-university/diversity-and-inclusion>
68. Whitcomb, KM, & Singh, C. (2020). Οι υποεκπροσωπούμενοι μαθητές της μειονότητας λαμβάνουν χαμηλότερους βαθμούς και έχουν υψηλότερα ποσοστά φθοράς στους κλάδους STEM: Ένα σημάδι ανισότητας; arXiv προεκτύπωση arXiv:2003.04376. <https://arxiv.org/abs/2003.04376>
69. Βικιπαίδεια. (20 Φεβρουαρίου 2025). Ρατσισμός. Recuperado de <https://es.wikipedia.org/wiki/Racismo>
70. Ζεμπύλας, Μ. (2012). Παιδαγωγικές στρατηγικής ενσυναίσθησης: πλοήγηση στη συναισθηματική πολυπλοκότητα του αντιρατσισμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Teaching in Higher Education, 17(2), 113–125. <https://doi.org/10.1080/13562517.2011.611869>